

ЗАХИСТ ПРАВ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ЗА КОРДОНОМ

Стефанишин Наталія Михайлівна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
навчально-науковий юридичний інститут

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

З початком воєнних дій в Україні значна частина українців змушені були емігрувати за кордон. Причин такої еміграції можна назвати безліч, але головною з них – це збереження життя і здоров'я свого та своїх близьких.

Згідно статті 33 Конституції України – кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, ґрунтується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну [1].

Громадянство України – це правовий зв'язок між фізичною особою та Україною, що знаходить свій вияв у їхніх взаємних правах та обов'язках. Громадянин України – особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України; іноземець – особа, яка не перебуває в громадянстві України та є громадянином (підданим) іншої держави або держав; особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином [2].

Законодавець імперативно визначає перелік документів, що дають право на виїзд з України та в'їзд в Україну. Відповідно до статті 2 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» до таких документів відносяться: паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт, проїзний документ дитини, посвідчення особи моряка [3].

Країни ЄС з розумінням відносяться до громадян України, котрі приїхала на територію відповідної країни ЄС через воєнні дії, та з об'єктивних обставин не мали можливості мати потрібні документи, тому, надають прихисток українським біженцям на підставі українського паспора з подальшою можливістю оформлення документів у дипломатичних представництвах та консульствах.

Громадяни України, що проживають за кордоном та покинули територію України з 24.02.2022 року перебувають в «подвійному підпорядкуванні» та правовому зв'язку: з одного боку – правовий статус визначається законодавством держави на території якої перебуває українець, а з іншого – законодавством України, за винятком випадків, встановлених міжнародними договорами.

Питаннями захисту прав українців за кордоном відає Міністерство закордонних справ, що має у своїй структурі Департамент консульської служби, в обов'язки якого входить: захист та забезпечення конституційних прав громадян та юридичних осіб за межами нашої держави; реалізація національних інтересів

у консульській сфері; виконання відповідних консульських функцій та контроль за їх виконанням консульськими установами за кордоном, а також, нештатними (почесними) консулами України за кордоном.

Указом Президента України затверджено Консульський статут України. Згідно статті 1 зазначеного статуту, Консульські установи України захищають за кордоном права та інтереси України, юридичних осіб і громадян України.

Консульські установи сприяють розвиткові дружніх відносин України з іншими державами, розширенню економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних, культурних, спортивних зв'язків і туризму. Консульські установи сприяють вихідцям з України та їх нащадкам у підтримці контактів з Україною [4].

Функції консула групують в залежності від інтересів. Так, розділ II Консульського статуту присвячений функціям консула щодо юридичних осіб і громадян України, функції консула щодо військового обліку громадян України, щодо виконання доручень слідчих або судових органів України, щодо укладення та розірвання шлюбу, усиновлення (удочеріння), встановлення батьківства, опіки і піклування, реєстрації актів громадянського стану, щодо майна громадян України, Функції консула щодо громадян України, які перебувають під арештом, затримані чи позбавлені волі в іншій формі, відбувають покарання або пропали безвісти, функції консула в питаннях паспортів і віз, функції консула у питаннях громадянства, функції консула щодо військових кораблів і військово-допоміжних суден військово-морських сил України, функції консула щодо суден України, функції консула щодо цивільних повітряних суден України, функції консула щодо засобів автомобільного, залізничного транспорту і суден річкового флоту, функції консула по санітарній, фіто санітарній і ветеринарній охороні.

Загалом, слід зазначити, що відносини щодо захисту прав та інтересів українців за кордоном носять публічно-правовий характер і стосуються, для прикладу, як законного перетинання державного кордону, так і права на освіту, охорону здоров'я, тощо. Проте, у зв'язку з воєнними діями в Україні, вимоги щодо перетинання кордону, а також, легального перебування на території іноземної держави послабилися, і, практично, всі держави світу досить лояльно віднеслися та й відносяться до українських біженців за кордоном та забезпечують політику максимального сприяння для українців в багатьох соціальних та правовій сферах.

Список літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. Дата оновлення: 02.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
3. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-XII. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>

4. Про Консульський статут: Указ Президента України від 02.04.1994 р. № 127/94. Дата оновлення: 24.05.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>